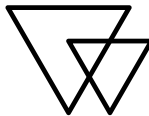

Ivan Sonck

Atletiek in 15 verhalen

WILLEMS UITGEVERS

Verantwoording

Teksten: Ivan Sonck

Coverontwerp: Willems Uitgevers

Opmaak boek: Willems Uitgevers

© Willems Uitgevers, Noorderwijk, 2021

Web: boeken.cafe

ISBN 978 949 3242 272

DEPOT D/2021/13.616/28

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of worden openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke (elektronische of mechanische) wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever of auteur.

INHOUD

1. De droeve ogen van Sandor Iharos	5
2. Bohemian Rhapsody	29
3. Een onvergetelijke avond in Sydney	47
4. Gabe Grunewald: never give up	63
5. De schoenrevolutie	81
6. Opvolgers gezocht	93
7. De Ingebrigtsen-dynastie	117
8. Machtswissel in Oost-Afrika	135
9. Addy Ruiter: altijd onderweg (maar nu niet meer)	157
10. De goden van het stadion	175
11. Open brief aan Nafi Thiam	189
12. Molly Seidel	199
13. Mieke Gorissen, kampioene ondanks zichzelf	217
14. Brons voor Abdi	235
15. Weglopen is geen optie	255

1

**DE DROEVE
OGEN VAN
SANDOR IHAROS**

‘Nog een sportbericht’, zegt Jef Coeck. Liefhebbers spitsen de oren. ‘De Hongaar Sandor Iharos heeft in Boedapest het wereldrecord op de 3000 meter verbeterd. Hij liep die afstand in 7 minuten 55 en 6 tiende seconde. De vorige recordhouder was de Belg Gaston Reiff.’

Het is 14 mei 1955. De lente maakt pas op de plaats: al sinds de middag miezert het, de thermometer wijst twaalf graden aan. Vader, moeder, zoon en dochter (vanavond zit ze toevallig in een andere kamer met een buurmeisje over een Franse les gebogen) zijn met de radio vergroeid. Niet zomaar een luisterpost, maar een venster op de wereld, een bron van informatie, cultuur en ontspanning, een vriend die zijn toehoorders nooit in de steek laat. Geen nieuwsbulletin dat het gezin moedwillig aan zich voorbij laat gaan. Geen stem waarmee ze niet vertrouwd zijn. Geen radiojournalist die ze niet hoogschatten. Jef Coeck, Ward Op de Beek, Jos Gemmeke (hij klinkt als een klaterende waterval): wanneer hun stemmen de ether vullen, treedt in de woonkamer een eerbiedige, bijna sacrale stilte in. Hun professionele achtergrond werd opgezocht en wordt nog altijd geregeld besproken. Tot de man – vrouwen hebben nog geen toegang gevonden tot de redactiekamers van de openbare omroep – een nog hogere functie wordt aangeboden, wat niet vaak voorkomt.

Maar hoor, daar is zijn opvolger al: een nieuwe naam, een nieuw geluid. Het huistribunaal wikt en weegt, het oordeel is bijna altijd positief. Ik, een tiener nog, droom ervan in zijn voetsporen te treden. Ik zie mezelf al de studio binnenstappen, met vastberaden pas de tafel tegemoet waarboven de magische microfoon uitnodigend wacht. Een rood lampje begint te branden, de droom wordt werkelijkheid. In afwachting

bekwaam ik mij met onverminderd enthousiasme in het schrijven van gefingeerde verslagen en commentaren die ik vervolgens hardop lees en nog een keer lees. Oefening baart kunst, hoop ik.

Gemmeke herhaalt als eindredacteur de hoofdpunten. Acht Oost-Europese landen hebben onder leiding van de Sovjet-Unie een militair bondgenootschap opgericht, het Warschaupact. Coeck liet daarnet fijntjes verstaan dat een nieuwe stap in de Koude Oorlog is gezet. Ik heb het de jongste weken en maanden wel vaker gehoord of gelezen, het jaagt me geen angst meer aan. Alles went. Straks maar eens aandachtig luisteren naar wat Jan-Albert Goris over dit onderwerp te melden heeft, denk ik.

Goris – doctor Jan-Albert Goris (zo wordt hij onveranderlijk aan- en afgekondigd) – is directeur van een Belgische overheidsdienst in New York, vanwaar hij op zaterdagavond het reilen en zeilen in het machtigste land ter wereld voor de luisteraars in het verre Vlaanderen becommentarieert. Zijn met humor en ironie gekruide beschouwingen en zijn wat nasale stemgeluid zijn beroemd van De Panne tot Maaseik. De chroniqueur is verplichte kost voor wie zich een gefundeerde mening wil vormen over de grote en minder grote vraagstukken waarmee de moderne mens en de wereld worden geconfronteerd. Bovendien is hij een taalvirtuoos. Goris, alias Marnix Gijsen, is ook een gevierd schrijver, bekend van onder meer *Klaaglied om Agnes*, een intrigerende titel die me doet hunkeren naar een spannend grotemensenleven, vol verlangen, begeerte en vervulling, maar ook beladen met pijnlijk verlies en gemis, en dat benauwt me dan weer.

Mijn gedachten dwalen opnieuw af naar Sandor Iharos.

Heb ik de naam goed begrepen? Mijn vrienden dwepen met Sporting Anderlecht of Rik Van Steenberghe, ik heb mijn hart verloren aan atletiek. Hoe dat komt weet ik niet. Ik heb het alvast niet van mijn ouders geërfd. Zij zijn, trouw aan 's lands traditie, vooral geïnteresseerd in voetbal en wielrennen.

Mijn passie kan ik botvieren in het dichtbijgelegen, mooie, door groen omgeven Drielandenstadion. Lange tijd speelde voetbalclub Royal Racing Brussel er haar thuiswedstrijden, begin van de twintigste eeuw werd ze een paar maal Belgisch kampioen. Bij de feestelijke openingsmatch tegen het gereputeerde Torino FC waren er veertigduizend toeschouwers; ze zagen de bezoekers winnen met 0-3. Wegens financiële problemen verhuisde Royal Racing Brussel onlangs naar het Heizelstadion.

De gelijknamige atletiekclub, de beste van het land, heeft het rijk nu alleen. Geen meeting van behoorlijk niveau, van Belgische kampioenschappen tot internationale competities, of ik zit op de hoofdtribune, gratis en voor niets. De suppoosten bij de ingang knippen graag een oogje dicht. Alle onderdelen zijn me lief, van de 100 meter tot het hamerslingeren. Mijn favoriete atleet is Roger Moens, meervoudig Belgisch kampioen op de 400 en de 800 meter. Er wacht Moens een schitterende toekomst, denk ik.

7.55.6, Sandor Iharos. Ik verwacht dat er een belletje gaat rinkelen, maar het blijft akelig stil. Ik schaam me voor dit flagrante bewijs van onwetendheid. Wereldrecordhouders hoor ik te kennen, inclusief wereldrecordhouders in spe of zij die het net geworden zijn, en al helemaal als ze zo'n mysterieuze naam dragen. Ik moet zo snel mogelijk op onderzoek uit, bedenk ik met een zucht die iets te diep is. Mijn vader roept me met een hoofdgebaar tot de orde.

Een omroepster heeft inmiddels het volgende programma aangekondigd, op gedragen toon, alsof ze de luisteraars extra attent wil maken op het belang van wat komen gaat. Jawel, daar is ze weer, de Stem uit Amerika, met nieuws en nieuwtjes uit het immense land aan de overkant van de reusachtige oceaan, waar niets onmogelijk is. Toch niet voor een nieuwsgierige jongen als ik. Goris laat het Warschaupact buiten beschouwing. Hij heeft het over de meningsverschillen tussen Democraten en Republikeinen en de rol van Dwight Eisenhower, bevelhebber van de geallieerde troepen die Europa bevrijdden van het nazisme, en nu president van de Verenigde Staten. Goris weidt uit over Nikita Chroesjtsjov, over de Sovjet-Unie en over haar satellietstaten, waaronder Hongarije. Het land van Sandor Iharos, flitst het door mijn hoofd, de naam is al in mijn geest verankerd.

Wachtend op de slaap die geen haast lijkt te hebben, vraag ik me af wat me die dag zo getroffen heeft. Wat heeft me uit mijn normale doen gebracht? De betrekkelijke onbekendheid van de Oost-Europese wereld, belichaamd door een zekere Sandor Iharos? De muzikaliteit die gewekt wordt door deze stoet van elkaar snel opvolgende, welluidende klinkers, handzamer dan de doorgaans stugge namen aan de andere kant van het IJzeren Gordijn?

Ik probeer de tijd terug te draaien, gedachten en gevoelens te reconstrueren, feiten een achterliggende betekenis te geven. Een landgenoot, Gaston Reiff, die een wereldrecord uit handen moet geven en dus met enige overdrijving gedevalueerd wordt: is dat wat me schokt? Op de Olympische Spelen in 1948 in Londen versloeg Reiff op de 5000 meter niemand minder dan Emil Zatopek, de Tsjechoslowaakse Locomotief, die, zijn bijnaam ten spijt, op elk moment de indruk gaf stil

te gaan vallen, zo vreesaanjagend was de grimas op zijn door inspanning scheefgetrokken gezicht. Maar dat gebeurde natuurlijk nooit. Sterker nog, op de volgende Spelen, in 1952 in Helsinki, won Zatopek de 5000 meter, de 10.000 meter en de marathon, een meesterstukje dat met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid nooit geëvenaard zal worden. Ongeveer halfweg de marathon richtte Zatopek zich als terloops tot de favoriet, de Engelsman Jim Peters, met de vraag of ze wel hard genoeg gingen. Wist Zatopek veel. Hij was dan wel een trainingsbeest, een uitputtende oefenperiode stemde hem bij voorbaat vrolijk en soms liep hij op zware legerschoenen om lijf en geest te harden, maar de marathon met zijn ruim 42 kilometer was voor hem volstrekt onbekend terrein. Peters, die altijd al tegen Zatopek had opgekeken, werd zo moedeloos dat zijn benen plots als lood aanvoelden en hij als een gebroken man uit de wedstrijd stapte.

WARME GLOED

Wat onder vele anderen Peters niet lukte, heeft Reiff dus wel voor elkaar gekregen. Hij verrichtte nog meer opmerkelijke daden. Had hij niet het nu verloren wereldrecord afhandig gemaakt van de fenomenale Zweed Gunder Hägg? In zijn annus mirabilis, 1942, verbeterde Hägg, ook weleens *Wunder-Gunder* genoemd, in tachtig dagen liefst tien wereldrecords, van de 1500 meter tot de 5000 meter, die hij als eerste ter wereld aflegde in minder dan 14 minuten. In de oorlogsjaren lag de atletiek bijna stil en telde Hägg dus weinig tegenstanders, maar toch. Nadat hij levenslang geschorst was wegens herhaalde inbreuken op de regels van het amateurisme, werd Hägg achtereenvolgens boswachter, brandweerman, verkoper

van stropdassen en ten slotte verkoper van vrouwenhoeden, volgens hemzelf én zijn klanten de boeiendste van al zijn jobs.

Ach, denk ik, dat nu ook Reiff onttroond is, stond in de sterren geschreven. Olympische en andere medailles vergaan niet, records zijn er om vroeg of laat verbeterd te worden. Het kan de besten overkomen. Kortom, medelijden met Reiff getuigt van een goede inborst, maar de sympathieke, wat onderschatte man uit het Waals-Brabantse Eigenbrakel zou het zelf ook onmatig en gênant vinden.

7.55.6. Een zondagkrant heeft de kilometertijden kunnen achterhalen: 2.37.6, 2.40.8 en 2.37.2. Ik sla ze gretig op naast een andere cijferreeks die me evenmin ooit zal verlaten: 28.54.2. Eind mei 1954 had Zatopek in Colombes, nabij Parijs, een wereldrecord op de 5000 meter gevestigd. Toen Belgische bondsleiders vernamen dat hij op de terugreis Brussel zou aandoen, organiseerden ze in allerijl een 10.000 meter in het Drielandenstadion. Zatopek zag er tegenop, twee dagen na de recordrace in Colombes. Elke stap die hij op de sintelbaan zette, leek een marteling. Maar dat was schijn: Zatopek verbeterde het wereldrecord, dat al in zijn bezit was, met meer dan 7 seconden. Ik klapte mijn handen bijna stuk. Als ik eraan terugdenk, stroomt een warme gloed door mijn lichaam.

Ik moet mezelf niet zo kwellen, vind ik. Ik ken heus wel mijn klassiekers, de vroegere en huidige sterren aan het atletiekfirmament, hun prestaties, hun reputatie, hun tactiek en hun tics. Sandor Iharos vormde eerst een aanslag op mijn zelftrots, nu beschouw ik de tekortkoming als een schoonheidsvlekje, onuitwisbaar maar vergeeflijk, zelfs aantrekkelijk.

Verrassender nog dan de naam van de kersverse

wereldrecordhouder is zijn nationaliteit. In Buda en in Pest, van elkaar gescheiden door de traag vloeiende Donau, in het grasland dat poesta heet, of aan de oevers van het Balatonmeer, krijgen jongens die de wieg zijn ontgroeid en niet door hun benen zakken, op hun verjaardag een bal cadeau. Waar en hoe de liefde voor het leren monster opbloeide, weet niemand. Lang geleden trokken hele volkeren uit Midden-Azië naar Europa. Sommige van hen hielden halt in het huidige Hongarije, andere vervolgden hun weg en vestigden zich in gebieden die nu tot Finland behoren. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat de Hongaarse en de Finse taal met elkaar verwant en voor ons ook nog eens onbegrijpelijk zijn. Maar daar houdt elke overeenkomst op. Finnen zijn gereserveerd, houden van sauna, afstandslopen en ijshockey en sloegen tijdens de Tweede Wereldoorlog met doodsverachting een Sovjetaanval af. Hongaren verkiezen goulash boven rendiervlees, staan altijd aan de verkeerde kant van de geschiedenis en zijn van oordeel dat maar één sport ertoe doet.

De Hongaren, om historische redenen ook Magyaren genoemd, zijn dol op het spelletje. Successen bleven niet achterwege. Terwijl Zatopek op de Olympische Spelen in Helsinki olympische titels aaneenreeg, domineerden de Hongaren het voetbaltoernooi van begin tot einde. Een jaar later vernederden ze Engeland, de uitvinder en de behoeder van het voetbal, door op de heilige grasmat van Wembley, in Londen, met 3-6 te winnen. Het was de eerste thuisnederlaag van Engeland in dertig jaar. De Engelse internationals, opgesloten in hun arrogantie en eeuwige gelijk, hadden op dat Oost-Europese zootje ongeregeld neergekeken. Olympisch voetbal, voorbehouden aan amateurs (zij het staatsamateurs), stelde toch nauwelijks wat voor? Verdediger Billy Wright

merkte bij het betreden van het veld dat die armoedzaaiers pantoffels droegen die onder de enkel uitgesneden waren. ‘Het wordt kat in ‘t bakkie, ze beschikken niet eens over een treffelijke uitrusting’, zei hij tegen een ploegmaat. Na nog geen minuut spelen stond er 0-1 op het scorebord, na nog geen halfuur 1-4. De Engelsen wisten niet wat hen overkwam, ze voelden zich als vreemden in een vreemde wereld, schreef *The Times*. Een andere krant omschreef de clash als een confrontatie tussen industrie en kunst.

Architect van de Hongaarse successen was Gusztav Sebes. Sommigen zouden hem een Tachtiger noemen: voetbal is als poëzie, de allerindividueelste expressie van de allerindividueelste vaardigheden. Sebes legt zijn spelers niet aan banden, individueel excelleren is niet verboden, het wordt zelfs aangemoedigd. Als het de ploeg, het collectief, maar ten goede komt. Sebes heeft de beschikking over een aantal absolute toppers: Ferenc Puskas scoort nagenoeg in elke wedstrijd. Nandor Hidegkuti, de spelverdeler, is bijna even productief. Zoltan Czibor, bijgenaamd voddepoot, brengt zijn directe tegenstanders tot wanhoop en bij hoekschoppen en hoge voorzetten valt Sandor Kocsis, het Gouden Hoofd, bijna niet te bedwingen.

De bevolking zwolg in geestdrift. Sinds het einde van de wereldoorlog onderging ze de wetten en bevelen van een regime dat gedirigeerd werd vanuit Moskou, waar de gewetenloze Jozef Stalin een terreurbewind voerde. Voetbal was voor de Hongaren afleiding, een uitlaatklep, een moment van vrijheid. Toen de zonen van de natie in het Nepstadion, het Volksstadion, nog een keer Engeland tot op het bot vernederden, stonden 75.000 toeschouwers te juichen en te dansen. Wellicht ergens in het centrum van de stad applaudisseerde ook Imre Nagy.